

WORKERS
BEFORE
BILLIONAIRES

JUST FASHION
MEANS FASHION
JUSTICE <3

JUST
FASHION

A JUST
WAGE
SHOULD
NOT
BE A
LUXURY

IT'S MORE THAN

FAIRNESS

XXXXXXXXXX
HIGH WAGES,
LOW WASTE
XXXXXXXXXX

JOIN THE
MOVEMENT

MANIFEST VOOR EEN rechtvaardige kledingindustrie

Een manifest om werknemersrechten
centraal te stellen binnen
rechtvaardige klimaatactie

MANIFEST VOOR EEN RECHTVAARDIGE KLEDINGINDUSTRIE

Een manifest om werknemersrechten centraal te stellen binnen rechtvaardige klimaatactie

Stel je een rechtvaardige kledingindustrie voor waarin mensen boven winst gaan. Waar niemand wordt uitgebuit en de planeet niet wordt verwoest voor goedkope kleding. We kunnen dit waarmaken – maar alleen als we gezamenlijk opkomen voor ons recht op een waardig bestaan en een leefbare toekomst. Ons manifest schetst onze gezamenlijke visie op een rechtvaardige kledingindustrie die waardige, klimaatbestendige banen creëert en beschermt op een gezonde planeet.

Slechte leefomstandigheden. Stijgende temperaturen wereldwijd. Gendergerelateerd en racistisch geweld. Ecologische ineenstorting. Extractivisme. Escalerende conflicten. De grootste uitdagingen van ons tijdperk vinden hun oorsprong in de uitbuiting van mensen en de planeet ten behoeve van een kleine groep. Deze uitdagingen zijn geen toeval, maar zijn het resultaat van beslissingen die worden genomen door bedrijven die worden aangestuurd door miljardairs en regeringen binnen een gemanipuleerd kapitalistisch systeem. De mode-industrie gedijt momenteel op een onevenwichtige verdeling van wereldwijde macht en geld, ontworpen door eeuwen van kolonialisme en imperialisme. De rijkste modebedrijven worden steeds rijker, terwijl miljoenen kledingarbeiders – velen van hen vrouwen – onderbetaald, overwerkt en onbeschermd zijn.

De bedrijfsmodellen van Big Fashion, de modereuzen, zijn gebaseerd op de gewelddadige uitbuiting van arbeidskrachten en planetaire hulpbronnen. Elk jaar worden miljarden kledingstukken, schoenen en accessoires geproduceerd. De overproductie put de bodem uit, vergiftigt ons water, vervuult onze lucht, leidt tot ontbossing en het verlies aan biodiversiteit en stoot broeikasgassen uit die de aarde opwarmen. Ondertussen overspoelen wereldwijd nauwelijks gedragen kledingstukken de stortplaatsen en rivieren en worden gemeenschappen opgezadeld met vervuילend textielafval.

De klimaat- en ecologische crisis is geen verre dreiging. Ze is er al en vergroot de ongelijkheid. Diezelfde werknemers (m/v/x) die moeite hebben om rond te komen, betalen de hoogste prijs voor de klimaatontregeling. Overstromingen, stormen en hittegolven veroorzaken de sluiting van werkplekken en brengen het leven van werknemers in gevaar. Bij deze extreme weersomstandigheden hebben de werknemers steeds meer moeite om de buitensporige productiedoelstellingen te halen. Door hongerlonen en het gebrek aan sociale bescherming hebben werknemers geen vangnet als er een ramp toeslaat. Maatregelen tegen vakbonden zorgen ervoor dat werknemers hun eisen niet goed kunnen uiten. Ondertussen worden in sommige 'klimaatoplossingen' van bedrijven de rechten van werknemers behandeld als een aparte kwestie – of brengen ze zelfs het risico met zich mee dat de werknemers er slechter van worden. Er gaan banen verloren, lonen worden niet uitbetaald en werknemers worden buitengesloten van toekomstgerichte beslissingen die hun leven vandaag de dag bepalen.

Het is onmogelijk om een fundamenteel disfunctionele industrie te herstellen. Dat weten we, maar we bouwen aan een nieuw, rechtvaardige kledingindustrie waarin de waardigheid van de werknemers en het herstel van onze planeet centraal staan. Deze verschuiving zal niet van de ene op de andere dag plaatsvinden. Er is een combinatie nodig van hervormingen op korte termijn en een systeemtransformatie op lange termijn. Deze twee sporen van verandering bouwen op elkaar voort in de voortdurende strijd voor rechtvaardige mode.

Ons manifest schetst een reeks principes voor een rechtvaardige kledingindustrie dat ten grondslag moet liggen aan alle acties voor de toekomst van de mode.

Een rechtvaardige kledingindustrie is een systeem dat:

- zorgt voor waardig werk, een hoge kwaliteit van leven en gelijke rechten voor alle werknemers in de hele waardeketen.
- rechtvaardigheid biedt in al haar vormen – sociaal, economisch, gender- en klimaatgerelateerd – nu en in de toekomst.
- rijkdom herverdeelt tussen de werknemers, waardoor iedereen een leefbaar loon en universele sociale bescherming krijgt.
- ervoor zorgt dat de kosten van klimaatadaptatie en -mitigatie eerlijk worden verdeeld.
- werknemers uitnodigt om mee te beslissen en zich zonder angst te uiten.
- de natuur herstelt en binnen de planetaire grenzen opereert.
- zowel overproductie vermindert als werkzekerheid vergroot.
- bedrijven en hun leidinggevenden verantwoordelijk houdt voor de schade die zij veroorzaken.
- nieuwe, rechtvaardige manieren bevordert om grondstoffen te verbouwen en te verwerken, en om kleding, schoeisel en accessoires te produceren, te vervoeren, te verkopen, te recyclen en te waarderen.
- wordt opgebouwd via een beweging van collectieve kracht en wereldwijde solidariteit.

WIE ZIJN WIJ?

Wij zijn mensen die kleding maken en dragen. Wij zijn activisten, sociale en milieubewegingen, het maatschappelijk middenveld, werknemers in de kledingindustrie, vakbonden, organisaties voor arbeidsrechten en bondgenoten die strijden voor een wereld zonder uitbuiting. Samen laten we onze stem horen voor een rechtvaardige kledingindustrie die rechten van werknemers respecteert en de natuur herstelt.

ONZE VISIE IS EEN TRANSITIE NAAR EEN RECHTVAARDIGE KLEDINGINDUSTRIE WAARIN...

#1 WAARDIG WERK GEGARANDEERD IS VOOR ALLE WERKNEMERS, LOCATIES EN BANEN.

Een rechtvaardige kledingindustrie is gebaseerd op waardigheid, rechtvaardigheid en gelijkheid voor alle werknemers. Alle huidige en toekomstige werknemers hebben recht op waardige, veilige en gezonde arbeidsomstandigheden, vrij van intimidatie, misbruik en gendergerelateerd geweld. De rechten van werknemers worden in de hele waardeketen nageleefd, waardoor de mensen die grondstoffen verbouwen en verwerken, en die kleding, schoeisel en accessoires maken, vervoeren, verkopen, repareren, recyclen en afvoeren, mondiger worden. Deze rechten gelden voor iedereen, ongeacht ras, gender, klasse, kaste, leeftijd, seksuele geaardheid, fysieke beperking, migratiestatus, arbeidsstatus, contracttype of werkplek. Waardig werk wordt vandaag, tijdens het transitieproces naar een rechtvaardige kledingindustrie, en in de toekomst gegarandeerd.

#2 UNIVERSELE SOCIALE BESCHERMING STELT IEDEREEN IN STAAT EEN WAARDIG EN KLIMAATBESTENDIG LEVEN TE LEIDEN.

Universele sociale bescherming vergroot niet alleen de veerkracht van werknemers, maar ook onze collectieve veerkracht tegen sociale en klimaatverstoringen. Iedereen kan terugvallen op ziekteverlof, zwangerschaps- en ouderschapsverlof en -uitkeringen, ontslagvergoeding, pensioen- en werkloosheidsuitkering. Overheidsuitgaven komen ten goede aan de bevolking, in plaats van sociale en milieuschade te financieren. Overheden en bedrijven passen werkplekken aan om werknemers te beschermen tegen de directe gevolgen van een veranderend milieu. Wetten en bindende overeenkomsten (zoals het Internationaal Akkoord voor gezondheid en veiligheid in de textiel- en kledingindustrie) stellen merken verantwoordelijk voor het welzijn en de veiligheid van werknemers. De sociale bescherming wordt eerlijk medegefinancierd door de merken en hun leveranciers.

**#3 HET LEVENSONDERHOUD VAN WERKNEMERS
GAAT VÓÓR DE WINST VAN BEDRIJVEN.**

In een rechtvaardige kledingindustrie kunnen de werknemers, hun gezinnen en hun lokale gemeenschappen meer geld verdienen. Miljardair-modemagnaten hamsteren niet langer de rijkdom die door de arbeid van kledingarbeiders wordt gegenereerd. Winsten worden eerlijk verdeeld, waarbij de behoeften van mensen en het milieu voorrang krijgen boven die van bedrijfsleiders en aandeelhouders. Universele leefbare lonen stellen ons allemaal in staat om in de eerste levensbehoeften te voorzien en een spaarpotje op te bouwen. Bedrijven en hun leiders betalen een eerlijk deel aan belastingen in de hele toeleveringsketen. Er wordt niet meer geïnvesteerd in bedrijven die profiteren van schade. In plaats daarvan worden organisaties gefinancierd die nieuwe modellen van zorg, gelijkheid en rechtvaardigheid promoten. Bedrijven nemen leefbare lonen, sociale bescherming en klimaatadaptatie mee in hun inkooppraktijken. De transitie naar een rechtvaardige kledingindustrie wordt op een rechtvaardige manier gefinancierd. De bedrijven en overheden die historisch verantwoordelijk zijn voor de klimaatcrisis, dragen de kosten van mitigatie en adaptatie. De kosten van klimaatontregeling en adaptatie vallen nooit op de schouders van hen die nu al de zwaarste last dragen.

**#4 IEDEREEN HEEFT INSPRAAK IN DE BESLISSINGEN
DIE ZIJN/HAAR/DIENS LEVEN BEÏNVLOEDEN.**

De weg naar een rechtvaardige en duurzame toekomst wordt afgebakend met de behoeften en expertise van de werknemers. Iedereen heeft een plek aan tafel. We organiseren ons in alle vrijheid in onafhankelijke vakbonden, sociale bewegingen en andere door werknemers geleide organisaties om te onderhandelen over betere arbeidsomstandigheden en klimaatbescherming. Werknemers krijgen meer zeggenschap over het bestuur en het beheer van hun werkplek. Educatie over hun rechten stelt de werknemers in staat deze te verdedigen en te bevorderen. Training over klimaat- en ecologische uitdagingen ondersteunt de werknemers om in elke fase mee te beslissen over de toekomst van de industrie. Herverdeling van winsten en respect voor de planetaire grenzen worden mogelijk gemaakt door robuuste arbeidswetgeving, collectieve arbeidsovereenkomsten en sociale dialoog. Iedereen kan zich uitspreken zonder angst of onderdrukking.

**#5 DE KLEDINGPRODUCTIE VOORZIET IN
IEDERS BEHOEFTE MET RESPECT VOOR DE
PLANETAIRE GRENZEN.**

Een rechtvaardige kledingindustrie verwerpt de kapitalistische logica van “winnen-produceren-weggooien”, die de uitbuiting van werknemers en de uitputting van het milieu in de hand werkt. Productiemodellen worden getransformeerd om werknemersrechten, waardig werk en planetaire grenzen te respecteren. Geplande veroudering en overvoorraad worden uit de bedrijfsmodellen van merken geëlimineerd. Er worden producten van goede kwaliteit gemaakt om ze in omloop te houden en deze worden zelden weggegooid. Modemerken zijn verantwoordelijk voor de gehele levenscyclus van hun producten: van de grondstoffen tot het einde van hun levensduur. Ze financieren afvalbeheersystemen en beschermen werknemers en hun gemeenschappen tegen de milieu- en gezondheidseffecten van textielafval.

De kledingproductie vormt geen bedreiging meer voor ons recht op voedsel, land en water; natuurlijke hulpbronnen worden niet meer gestuurd door de logica van de markt. De hulpbronnen worden verdeeld volgens echte mondiale en lokale behoeften en dienen het algemeen belang. Rechtvaardige kledingproductie gaat verder dan het mitigeren van de impact en het minderen van de productievolumes – het bevordert actief een herstellende relatie met de Aarde en al haar levende soorten.

**#6 DE WERKZEKERHEID EN LONEN STIJGEN
NAARMATE DE PRODUCTIEVOLUMES DALEN.**

De productie wordt niet langer gedreven door winst of groei. In plaats daarvan wordt succes afgemeten aan het welzijn van werknemers en het milieu. Universele leefbare lonen leiden tot een daling van de productiedoelstellingen en overuren, wat een afname van de totale productievolumes van merken teweegbrengt. De kledingprijzen weerspiegelen eindelijk de werkelijke arbeidskosten. De arbeiders en werknemers produceren minder, werken minder uren maar verdienen meer, en organiseren zich vrij in vakbonden. De productiedrempels worden democratisch vastgesteld om de uitstoot te minimaliseren, de opwarming van de aarde een halt toe te roepen en de biodiversiteit te herstellen. Alternatieve bedrijfsmodellen – van vooruit bestellen en reparatie tot verhuur en doorverkoop – worden geïntroduceerd om de productie te verminderen of te vervangen. Een rechtvaardige kledingindustrie geeft iedereen meer, niet minder: meer vrije tijd, een hogere levensstandaard en een gezondere planeet.

Over alle bezuinigingen wordt zorgvuldig onderhandeld met werknemers en hun vakbonden om plotseling banenverlies en inkomensonzekerheid te voorkomen. Verantwoorde vertrekplannen en ontslagvergoedingen bieden werknemers zekerheid bij sluiting van de werkplek. Omscholings- en bijscholingsmogelijkheden bieden werknemers veiligere, klimaatbestendigere banen of alternatief werk, terwijl de sector inspeelt op een veranderend klimaat. Handelsbetrekkingen en internationale samenwerking dragen bij aan het versterken van de economische positie van producerende landen in alternatieve sectoren en zorgen zo op internationaal niveau voor een evenwicht dat bevorderlijk is voor het scheppen van groene banen. Wereldwijd nemen merken, leveranciers, investeerders en overheden nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid op zich om banen te beschermen door langetermijnoplossingen voor inkoop en omscholing. Niemand wordt in de steek gelaten.

**#7 BEDRIJVEN ZIJN VERANTWOORDELIJK
VOOR DE SCHADE DIE ZE VEROORZAKEN.**

Vrijwillige toezeggingen zullen de ongecontroleerde macht van bedrijven niet beteugelen of rechtvaardigheid voor werknemers brengen; alleen wettelijk bindende wereldwijde regels. Een rechtvaardige kledingindustrie stelt bedrijven wettelijk en financieel verantwoordelijk voor alle sociale of milieuschade die zij rechtstreeks of indirect veroorzaken. De verantwoordelijkheid reikt ver: modemerken zijn medeverantwoordelijk voor de activiteiten van hun leveranciers, ongeacht waar hun hoofdkantoor is gevestigd. Hun plicht jegens hun personeel strekt zich uit over hun hele waardeketen en de volledige levensduur van hun producten. Alle merken beoordelen regelmatig hun toeleveringsketen om risico's op het gebied van mensenrechten en milieu te identificeren en te voorkomen, en alle schendingen van deze rechten te herstellen. Wetgeving inzake verplichte transparantie maakt het eenvoudig om de beweringen, het beleid en de bedrijfspraktijken van bedrijven zorgvuldig onder de loep te nemen.

Een rechtvaardige kledingindustrie voorkomt niet alleen toekomstige schade; het herstelt schade uit het verleden en corrigeert wereldwijde machtsongelijkheid. Modemerken betalen schadevergoeding voor het onrecht dat werknemers in het verleden is aangedaan en voeren corrigerende maatregelen in voor alle huidige of toekomstige schendingen van rechten. Iedereen kan gemakkelijk gerechtigheid zoeken zonder angst voor represailles. Nationale arbeidsautoriteiten krijgen degelijke financiering om de mode-industrie effectief te controleren en ervoor te zorgen dat alle bedrijven de wet naleven.

**#8 KLEDING HEEFT BETEKENIS EN WAARDE EN
VERBINDT DE DRAGER MET DE MAKER.**

Wij eisen kleding die vrij is van uitbuiting en onderdrukking! De mode vervult onze creatieve, functionele en sociale behoeften, in plaats van de financiële belangen van bedrijven. Veranderingen in de productie, universele leefbare lonen en een bloeiende deeleconomie vergroten de toegankelijkheid van duurzame modealternatieven. Garderobes worden langzaam samengesteld met ethisch vervaardigde kleding, schoenen en accessoires. Kleermakers, ruilbeurzen, tweedehandswinkels en bibliotheken, herstelateliers en educatie over kledingonderhoud houden kleding in omloop. Hergebruik, reparatie, doorverkoop, ruilen, upcycling en recycling zijn de norm. Reclame, sociale media en modepublicaties promoten nieuwe verwachtingen: duurzaamheid en hoogwaardig vakmanschap boven goedkope, vluchtige trends. Greenwashing en social washing zijn verboden, evenals elke vorm van marketing die erop gericht is arbeidskrachten uit te buiten en het milieu te schaden. Met een langzamere, bewustere consumptie komt er energie vrij om collectieve actie te ondernemen en in gemeenschap te leven. We zien onszelf als zoveel meer dan consumenten: we waarderen kledingstukken als een vorm van culturele en individuele expressie en respecteren de arbeid waarmee ze werden vervaardigd.

**#9 RECHTVAARDIGE MODE GEDIJT OP
WERELDWIJDE SOLIDARITEIT EN
COLLECTIEVE ACTIE.**

Solidariteit is de rode draad die mensen verbindt die kleding maken en dragen. We worden allemaal uitgenodigd om een rechtvaardige kledingindustrie op te bouwen. Onze collectieve kracht komt op verschillende manieren tot uiting, onder meer door ons te organiseren in vakbonden, de strijd van werknemers te steunen, druk uit te oefenen op merken en overheden om rechtvaardige mode te ondersteunen en de wegwerpcultuur te verwerpen. Via het opbouwen van gemeenschappen, het bieden van onderlinge hulp en het delen van vaardigheden versterken we onze veerkracht in onze gezamenlijke strijd voor sociale en klimaatrechtvaardigheid. Elke individuele actie maakt een verschil, maar we staan sterker als we samen actie ondernemen.

Verandering begint niet bij managers. Het begint bij ons: makers en dragers. Het is aan ons om onze collectieve toekomst te ontwerpen. Laat je stem horen voor rechtvaardige mode.

**ONDERTEKEN HET
MANIFEST EN ZET JE IN
VOOR HET BOUWEN VAN
EEN WERELD DIE MENSEN
EN DE PLANEET BOVEN
WINST STELT!**

DANKWOORD

Dit manifest is opgesteld in overleg met jongeren, werknemers uit de kledingsector en hun organisaties, het brede publiek, het Clean Clothes Campaign Network en bondgenoten. De eindversie bevat honderden bijdragen, opmerkingen en standpunten die participatief, via crowdsourcing, werden verzameld, zowel online als fysiek. Dank aan iedereen die aan dit proces heeft deelgenomen, en aan de organisaties die onze visie op een rechtvaardige kledingindustrie hebben onderschreven.

Klik [hier](#) voor een volledige lijst van de onderschrijvers.

Dit manifest staat niet op zichzelf, maar bouwt voort op en draagt bij aan de inspanningen van anderen die zich inzetten voor de rechten van werknemers en het milieu, in het bijzonder:

- [Het Just Transition Manifesto for the Textile and Garment Supply Chain](#), de Internationale Verbond van Vakverenigingen (IVV) en IndustriAll Global Union
- De agenda voor [Waardig Werk van de IAO](#), Internationale Arbeidsorganisatie
- [Het Akkoord van Parijs](#), Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering

Klik [hier](#) voor meer informatie over rechtvaardige mode.

WOORDENLIJST

Adaptatie: acties die ons, in het licht van de gevolgen van de klimaatverandering, voorbereiden en veerkrachtiger en minder kwetsbaar maken.

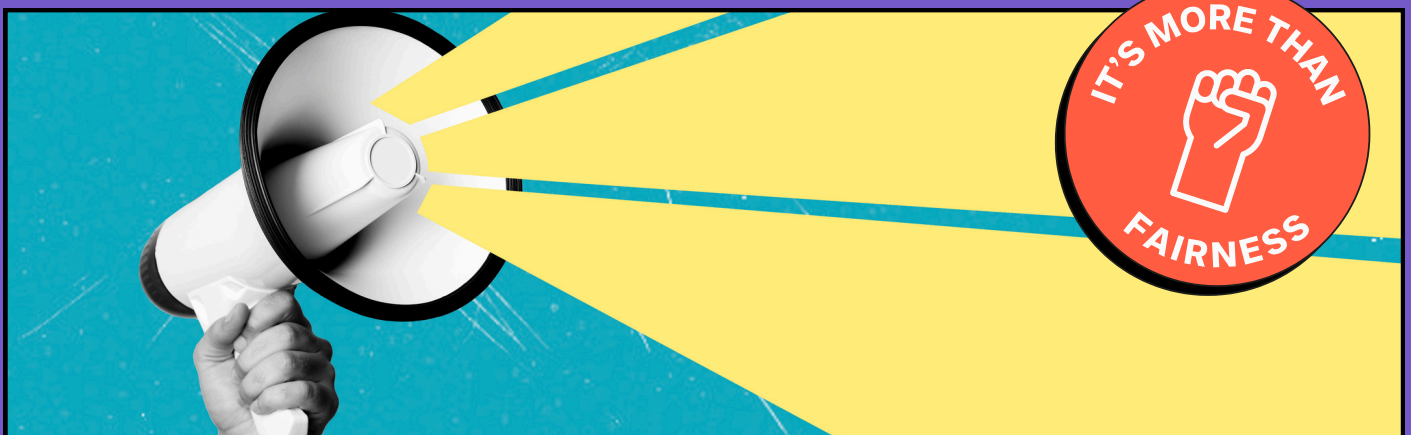
Bindende overeenkomst: Een juridisch afdwingbaar contract tussen twee of meer partijen. In de mode-industrie zijn er meerdere voorbeelden van bindende overeenkomsten, waaronder het Internationaal Akkoord voor gezondheid en veiligheid in de textiel- en kledingindustrie, collectieve arbeidsovereenkomsten (zie de onderstaande definitie) en afdwingbare merkovereenkomsten die werden onderhandeld, geïmplementeerd en ondertekend door ten minste één merk en een vakbond. De Clean Clothes Campaign pleit momenteel voor een Severance Guarantee Fund – een juridisch bindende overeenkomst die ervoor zorgt dat werknemers nooit meer zonder geld komen te zitten als hun fabriek failliet gaat.

Collectieve arbeidsovereenkomsten: Transparante, bindende en afdwingbare overeenkomsten tussen werkgever(s) en werknemers over arbeidsvoorwaarden, waarover door vakbonden is onderhandeld.

Eerlijke transitie: Een overgang naar een koolstofarme wereld die rechtvaardig en inclusief is en waarin geen enkele werknemer achterblijft. Deze eis is ontstaan in de vakbondsbeweging en wordt onderschreven in het Akkoord van Parijs van 2015.

Inkooppraktijken: De manier waarop bedrijven met hun leveranciers omgaan en bij hen inkopen, met inbegrip van de ordervolumes, betalingsvoorwaarden en termijnen. Slechte inkooppraktijken hebben een negatieve invloed op de werknemers. Een uitbuitende prijsstelling drukt de lonen en verhoogt de productiedruk en het onbetaald overwerk. Last-minute annuleringen, orderwijzigingen, kortingen na levering en achterstallige facturen kunnen leiden tot loondiefstal en massale ontslagen.

Internationaal Akkoord voor gezondheid en veiligheid in de textiel- en kledingindustrie (uitsluitend beschikbaar in het Engels): Een juridisch bindende overeenkomst tussen merken en vakbonden die tot stand is gekomen in de nasleep van de tragische instorting van het Rana Plaza-gebouw in Bangladesh in 2013. Deze zorgt ervoor dat fabrieken die leveren aan merken die de overeenkomst hebben ondertekend, worden geïnspecteerd en dat vastgestelde veiligheidsrisico's worden verholpen.

WOORDENLIJST

Mitigatie: Acties die emissies verminderen of voorkomen om de ernst van de opwarming van de aarde te beperken.

Ontslagvergoeding: Een financiële compensatie waarop werknemers recht hebben wanneer hun arbeidscontract door de werkgever wordt verbroken.

Planetaire grenzen: negen onderling verbonden levensondersteunende systemen die de stabiliteit van de planeet reguleren. Door binnen deze grenzen te blijven, worden onomkeerbare veranderingen in het milieu voorkomen.

Sociale dialoog: Een manier voor werknemers om hun belangen te behartigen en hun arbeidsomstandigheden te verbeteren door middel van onderhandelingen, overleg en informatie-uitwisseling tussen vertegenwoordigers van werknemers, werkgevers en overheden.

Sociale bescherming: Een combinatie van maatregelen op het gebied van arbeidsbescherming, sociale zekerheid en openbare diensten die bedoeld is om de armoede, kwetsbaarheid en sociale uitsluiting te verminderen en te voorkomen. Ze omvat lonen, arbeidsomstandigheden, gezondheid en veiligheid, ziekte-uitkeringen, zwangerschaps- en ouderschapsverlof en -uitkeringen, ontslagvergoedingen, een pensioenfonds, werkloosheidsuitkeringen, onderwijs, gezondheidszorg en beroepsopleiding.

Waardig werk: een door de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) ontwikkeld concept dat staat voor productief werk voor iedereen onder omstandigheden van vrijheid, gelijkheid, zekerheid en menselijke waardigheid. De Waardig Werk-agenda van de IAO richt zich op vier pijlers: het scheppen van jobs, rechten op het werk, sociale bescherming en sociale dialoog.

JOIN THE
MOVEMENT

JUST
FASHION

Co-funded by
the European Union

Fashioning a Just Transition (FJT) is implemented with the financial support of the European Union. The project contents are the sole responsibility of Clean Clothes Campaign and do not necessarily reflect the views of the European Union.